

misit in gazophylacium; hæc autem omnia quæ habuit, totum victum suum, misit in gazophylacium ⁷¹. Bonorum nostrorum non indiget Dominus, nec vincit in multitudine, sed in paucis. Cum a principibus sacerdotum, et a populo Judæorum Christus quæretur ad mortem, et de emendis gladiis ageretur, voluit duobus gladiis contentos esse duodecim ⁷². Arma Alexandri, et Cæsaris hodie celebri opinione transcendit unicus ille gladius Petri, quo servi auriculam amputavit ⁷³, sicut quidam sapiens dicit: « Bellorum eventus non est in numero vel audacia robustorum, sed in ejus beneplacito, qui pro suæ voluntatis arbitrio universa disponit. » Nunquid filii Israel possederunt in gladio suo terram ⁷⁴? Quomodo persequeretur unus mille, et duo fugabant decem millia ⁷⁵? Nonne ideo, quia Dominus vendidit eos, et Dominus conclusit eos? Ille, qui in caelis habitat, et humilia respicit ⁷⁶, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt ⁷⁶, qui abjecta elegit, ut fortia confundat ⁷⁷, terram illam, quandoque perpedi-sequos provinciarum, quandoque per manum Omneam a gravissimis exactorum persecutionibus liberavit. Unde verisimile nunc videtur quod, reprobatis magnatibus terræ, quibus Dominus titulos hujus peregrinationis obtulerat, viros famæ humilioris elegit, quibus, in contumeliam potentum, hujus vitæ triumphales eventus, totiusque negotii gloriam reservavit. Romanorum imperator, et rex Francorum, qui votum hujus viæ quandoque professi sunt, si in electa paucitate, et humilitate devota, non in multitudine gravi et indisciplina processissent, evacuassent exactoris jugum, et pacem in terra perpetuam confirmassent. Quod si principes

nostrî, forte prudentiæ altioris usi consilio, viam hanc tandiu differre decreverant, quare, quæso, non elegerunt viros prudentes, et strenuos, qui præirent, qui victualia congregarent, qui tentarent pericula, qui pararent transitus, qui vires hostium explorarent? sane unusquisque abundat in sensu suo, sed sciant universi et singuli, quod cujus via accepta est a Domino, et ipse dirigit gressus ejus. Nam de tali scriptum est: *Gressus hominis a Deo dirigetur, et viam ejus volet* ⁷⁸. Ille autem, qui est *via, veritas, et vita* ⁷⁹, nostros signatos reducat, ab errore et invio, in viam veritatis et vitæ. Liberet terram, quam elegit in habitationem sibi ⁸⁰, quam inhabitando quasi alterum cælum fecit, quam suis miraculis illustravit, suis initiavit sacramentis, sua instituit prædicatione, suo tandem sanguine rubricavit; quam beatæ resurrectionis et ascensionis suæ magnificentia gloriosam, non solum toti mundo prætulit; sed per eam totum sibi mundum mirabiliter et misericorditer acquisivit. Transeat, Jesu Christe, ira in gratiam, tempestas in auram, judicium in dispensationem, vexatio in refrigerium, percussio in medelam, licet sis *Deus ultionum Dominus* ⁸⁰, tamen homo es, fraterque noster, et pater misericordiarum. Verba tua sunt: *Ego occidam, et ego vivere faciam; percutiam et sanabo* ⁸¹. Da secundum divitias illius exuberantissimæ charitatis, in qua nos redemisti, ut post terribilia tuæ disciplinæ flagella, sub tua miseratione respiret populus acquisitionis. Moveat te *gemitus compeditorum* ⁸¹, aut juxta verbum Moysi: *Ulciscere sanguinem servorum tuorum, et propitius esto terræ populi tui* ⁸².

⁷¹ Marc. 12. ⁷² Luc. 22. ⁷³ Joan. 18. ⁷⁴ Psal. 42. ⁷⁵ Deut. 21. ⁷⁶ Psal. 112. ⁷⁷ Rom. 4. ⁷⁸ I Cor. 4. ⁷⁹ Psal. 36. ⁸⁰ Joan. 14. ⁸¹ Psal. 119. ⁸² Psal. 93. ⁸³ Deut. 32. ⁸⁴ Psal. 78. ⁸⁵ Ibid.

INSTRUCTIO FIDEI CATHOLICÆ AB ALEXANDRO III PONTIFICE ROMANO, AD SOLDANUM ICONII MISSA.

ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei, soldano Iconii, veritatem agnoscere, et agnitam custodire.

Ex litteris tuis, et nuntiorum tuorum fideli relatione cognovimus, quod in votis habeas ad Christum converti; cumque jam receperis, ut audivimus, Pentateuchum Moysi, prophetiam Isaïæ et Jeremiæ, Pauli etiam Epistolas, atque Joannis Evangelium et Matthæi, postulas tibi mitti virum aliquem orthodoxum, per quem in lege Christi, quasi vice nostra, plenius instruaris. Nos autem petitioni tuæ plurimum in Domino commendabili grato concurrentes

assensu, tales excellentiæ tuæ procurabimus destinare, qui apud te in doctrina sana et salutaribus monitis, vices apostolicæ auctoritatis suppleant; quorum etiam mores et merita ab honestate et munditia eruditionis evangelicæ non discordent. Quoniam vero nostræ fidei seriem et tenorem litteris tibi supplicas aperiri, nos tuis congratulantes desideriis illam sub quodam compendio, et quasi digito tenus intimamus. Illud igitur pie credas et fideliter teneas, quod unus est Deus, sic tamen ut in assignatione Deitatis sit unitas in substantia et Trinitas in personis. Est enim Deus Pater, Deus

Filius, et Deus Spiritus sanctus; sed Pater, et Filius, et Spiritus sanctus unum sunt. Est autem ea discretio in personis, ut nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus sit Pater aut Filius. Res quidem difficilis est intellectu, et aciem rationis humanæ transcendit, sed tanto elegantius habet fidei meritum, quanto difficilior est ad credendum. Porro, licet nihil invenire possimus, quod expressam habeat unitatis, quæ in Deo est, et summæ Trinitatis imaginem, nec verba etiam inveniantur, quibus possimus de summa illa essentia digne loqui; quod possumus tamen facimus, et quasi balbutientes per verba rebus accommodata transitoris rem tibi ineffabilem aperimus. Paulus apostolus dicit, quia *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus et divinitas*⁸³. Vide ergo mentem hominis, corpusque solare considera, et videbis qualitercunque, licet tenuiter, et quasi oculo conniventi quamdam similitudinem Trinitatis. Est in mente hominis intelligentia, memoria et voluntas. Mentem autem vocamus memoriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem dicimus voluntatem. Memoria, intelligentia et voluntas sunt una mens; sed nec memoria est intelligentia, vel voluntas. In eodem corpore solis radium video, sentio calorem et agnosco splendorem. Hæc tria unius essentia sunt, nullum tamen eorum est alterum.

Sic et in illa ineffabili et incircumscriptibili gloria Deitatis est Filius a Patre, et Spiritus sanctus ab utroque. Cumque Pater, et Filius, et Spiritus sanctus ejusdem substantiæ, ejusdem potentia et gloriæ sint, non sunt tamen tres dii, sed in tribus personis sunt una substantia, et unius potentia, et in una substantia tres personæ. Hæc fidei nostræ professio, non tantum a Christo et ejus sequacibus traxit exordium, sed a Moyse et patriarchis atque prophetis suum habuit fundamentum.

In libro Moysi divinæ essentia unitas declaratur, ubi dicitur: *Audi, Israel. Dominus Deus tuus Deus unus est*⁸⁴. Et iterum: *Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Ægypti; non erunt tibi dii alieni præter me*⁸⁵. Pluralitatem vero personarum ibi patenter insinuat, ubi dicit: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*⁸⁶. Cum enim Verbum sit Filius Dei, sicut Joannes, cujus Evangelium recipis, protestatur dicens: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: Hoc erat in principio apud Deum: Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil*⁸⁷, vides quod ad Filium et Spiritum sanctum Patris sermo dirigitur, cum hæc duo pluraliter dicat, *faciamus et nostram*. Per Verbum enim et Spiritum

sanctum Dominus Deus operatus est universa Sicut David propheta commemorat: *Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum*⁸⁸. Idem etiam propheta mysterium Trinitatis eleganter insinuat, ubi ter hoc nomen, Deus, in eodem versiculo repetit et inculcat dicens: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, et metuant eum omnes fines terræ*⁸⁹. Prænominatus Joannes in Epistola sua canonica dicit: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt*⁹⁰. Isaïas etiam propheta, quem recipis, se audisse testatur seraphim clamantia: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth*⁹¹. Quare tertio replicat, *sanctus*, nisi ut in Domino Deo exercituum Trinitatem insinuet personarum? Est itaque in summa ac beatissima Trinitate Pater, qui Filium genuit, Filius qui genitus est a Patre, Spiritus sanctus, qui progreditur ab utroque. Nec in illa genitura vel processione damnæ refectionis, vel imminutionis passa est in Patre vel Filio divina substantia. Sicut enim lumen a lumine sumitur, sine imminutione luminis, a quo sumitur, sic æqualis a Patre genitus est Filius, et utrique coæqualis procedit ab utroque Spiritus sanctus. Modum tamen genituræ, aut processionis hujus humana ratio non attingit. Unde cum Isaïæ de filii generatione constaret, modum tamen generationis inenarrabilem esse sciens: *Generationem, inquit, ejus quis enarrabit*⁹²? David propheta in persona Filii de hac generatione sic loquitur: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te*⁹³. Filius etiam David Salomon, quem Deus scientia et intellectu mirabiliter illustravit, in persona Christi, qui est, sicut Paulus dicit, Dei virtus et Dei sapientia⁹⁴, in libro Sapientiæ, si tamen eum recipis, ita dicit: *Dominus possedit me in initio viarum suarum ab æterno, ordinata sum antequam terra fieret, antequam quidquam faceret; necdum erant abyssi, et ego concepta eram. Quando præparabat cælos aderam, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta disponens*⁹⁵. Apostolus etiam Paulus Spiritui sancto, iuno toti Trinitati testimonium perhibet dicens: *Misit Deus spiritum sui Filii in corda nostra*⁹⁶. Et alibi: *Si spiritus ejus, qui Jesum suscitavit, habitat in vobis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum ejus in vobis*⁹⁷. Si Christi testimonium de unitate essentia et personarum Trinitate desideras, ipse in Evangelio dicit: *Ego et Pater unum sumus*⁹⁸. Christus etiam discipulis suis dicit: *Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*⁹⁹. Cum igitur homo perdidisset propter inobedientiam paradysum, et infernales miseras perpetuo meruisset, missus est a Pa-

⁸³ Rom. 1. ⁸⁴ Deut. 6. ⁸⁵ Deut. 5. ⁸⁶ Gen. 1. ⁸⁷ Joan. 1. ⁸⁸ Psal. 32. ⁸⁹ Psal. 66. ⁹⁰ 1 Joan. 5. ⁹¹ Isa. 6. ⁹² Isa. 55. ⁹³ Psal. 2. ⁹⁴ 1 Cor. 1. ⁹⁵ Prov. 8. ⁹⁶ Gal. 4. ⁹⁷ Rom. 8. ⁹⁸ Joan. 10. ⁹⁹ Matth. 28.

tre Filius; dignumque fuit ut mitteretur Filius, et non Pater. Cum enim a nullo esset Pater, et Filius ab aliquo, erat convenientius ut haberet in tempore matrem, qui ab æterno habuerat Patrem. Cum enim scriptum esset in Psalmo David: *Non est qui redimat, neque qui saluum faciat*¹⁰⁰; *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum*¹; non est qui det placationem pro anima sua, nedum pro aliena²: missus est a Deo Patre Filius, ut homo pro homine moreretur, et pro homine captivo tributum mortis tanquam homo exsolveret, eumque tanquam Deus cœlesti potestate redimeret. Ejus adventum desideraverant patriarchæ, prædixerant prophetæ, atque illius dilationem impatientius sustinentes querela continua dicebant: Quando veniet? quando videbimus? *Da, Domine, mercedem sustententibus te, ut propheta tui fideles inveniantur*³. *Utinam, dicit Isaias, Domine, dirumpere cœlos, et venires*⁴. Et David: *Domine, inclina cœlos tuos, et descende*⁵. Sed et, teste Isaias, angeli pacis dilatione nostræ salutis amare flebant⁶. Idem vero Isaias de Christi nativitate manifestius loquens: *Ecce, inquit, virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel*⁷. Cum autem Maria de Jesu originem traxerit, idem propheta nativitatem Mariæ, et per Mariam Christi, atque plenitudinem gratiæ spiritualis in Christo manifeste declarat dicens: *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescat super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini*⁸. Natus est itaque Filius Dei de Virgine incorrupta, sicut plasmatus est primus Adam de terra virgine et inviolata, Spiritu sancto in ea operante, nostræque salutis negotium ineffabiliter procurante. Abyssus enim inscrustabilis est incarnationis Dominicæ sacramentum. Plurima tamen antiquis patribus acciderunt, in quibus hujus nativitatibus figura præcessit. Quod enim vellus Gedeonis rore cœli complutum est, cum area circumquaque arida remaneret⁹, ros Spiritus sancti designatur in Virgine, quæ ad hoc propter humilitatem suam specialiter et singulariter est a Domino præelecta. Cui Psalmista concordat dicens: *Descendet sicut pluvia in vellus*¹⁰. Quod Moysi ignis in rubo apparuit¹¹, et non est rubus corruptus igne, virginitatis integritas in Maria monstratur. Quod virgis aliarum tribuum remanentibus siccis, virga Aaron, de cujus stirpe Virgo beatissima traxit originem, fronduit et floruit¹², florem de virga Jesse, quem vaticinaverat Isaias, partum scilicet incorruptæ Virginis indicavit. *Cum inimici Dei essemus, per adventum Christi reconciliati sumus*¹³, sicut propheta prædixe-

rat: *Et pax, inquit, erit in terra cum venerit*¹⁴. Ideoque angeli in ipsius nativitate gloriosæ pacis canticum cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*¹⁵. Nova etiam stella magis apparuit: atque historiarum testimonio Romæ fons olei de terra fluxit in Tiberim. Templum etiam olim Romæ conditum, quod idola non ruiturum prædixerant, donec virgo pareret, eadem nocte funditus corruit¹⁶. Probatica quoque piscina quæ Hierosolymis erat, ad adventum angeli moveri, et sanitates conferre tunc cœpit¹⁷. Vehementissime nobis nocuit vetus Adam, sed plus profuit novus. Amplius nobis contulit hujus humilitas, quam superbia istius abstulerat.

Nam, Paulo apostolo teste, *non sicut delictum, ita et donum*¹⁸; damni enim æstimationem beneficii magnitudo transcendit. Quem prius habuimus terribilem Dominum et judicem, nunc habemus humilem fratrem et proximum. Christus itaque cursum nostræ mortalitatis transigens in fame et siti, in lassitudine et dolore, et in universis miseriis hujus vitæ, demum traditus a discipulo, et tanquam vile mancipium venditus, flagellatus, consputus, spinis coronatus, illusus, clavis affixus stipiti, et morte turpissima condemnatus, quæ non rapuit, solvit, et sponte morti se offerens omnia in humilitate sustinuit, sicut Isaias aliquando prædixit: *In humilitate, inquit, iudicium ejus sublatum est. Sicut agnus ad occisionem ductus est, et sicut ovis coram tonsente se, sic non aperuit os suum*¹⁹. Qui ergo puerulus a justo Simeone semel oblatu fuerat in templo²⁰, in vespera legis et sine cæremoniarum pro redemptione nostra in cruce manus suas levavit ad Patrem, juxta illud Davidicum: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum*²¹. Sic reatus, quem Adam per superbiam ligni delectatione contraxerat, mortis amaritudine per humilitatem Christi sublatus est, fusoque sanguine sine culpa, omnium culparum chirographa sunt deleta. Alium siquidem redemptionis modum poterat Dominus procurasse, sed nullus suæ benignitati nostræque salutis congruentior occurrebat. Cum enim homo juxta suæ prævaricationis exigentiam captus a diabolo teneretur, postulabat justitia ut non eriperetur per violentiam, sed qui per superbiam lapsus est, sua, si posset, sed quia sua non poterat, aliena saltem humilitate resurgeret. Ita Christus innocens, quem agnus paschalis in lege significaverat, se pro nobis hostiam obtulit salutarem. Cumque lex Moysi capram vel ovem constituisset pretium ad redemptionem hominis a peccato²², Christus, per quem gratia et veritas facta est²³, attendens umbratiles legis cæremonias non sufficere ad salutem, hominisque æstimationem pluris faciens quam sanguinem ovis, hirci, aut vituli,

¹⁰⁰ Psal. 7. ¹ Psal. 13. ² Psal. 48. ³ Eccli. 36. ⁴ Isa. 54. ⁵ Psal. 143. ⁶ Isa. 33. ⁷ Isa. 7. ⁸ Isa. 11. ⁹ Judic. 6. ¹⁰ Psal. 71. ¹¹ Exod. 5. ¹² Num. 17. ¹³ Rom. 5. ¹⁴ Mich. 5. ¹⁵ Luc. 2. ¹⁶ Euc. in Chr. Petrus Dam. in homil. apud Sur. 1. vi. ¹⁷ Joan. 5. ¹⁸ Rom. 5. ¹⁹ Isa. 53; Act. 8. ²⁰ Luc. 2. ²¹ Psal. 140. ²² Levit. 4. ²³ Joan. 1.

sanguinem et mortem suam pro nostra salute obtulit, A et sic *semel introivit in sancta* summus et verus *pontifex aeterna redemptione inventa* ²⁵. Aperuit itaque librum, et solvit signacula ejus Leo fortis de tribu Juda ²⁶, et quod hostiæ legales non potuerunt, gladium amovit versatilem, et paradisi, qui in omnibus antiquis clausus fuerat, reseravit ingressum ²⁷. Sic enim olim in morte summi pontificis solebat his qui ad civitates refugii confugerant, securus ad propria reditus indulgeri ²⁷. Olim consueverat homo cauari, et dicere : « Cur exigit a me Dominus amplius, quam a cæteris creaturis? quid pro me fecit? quid pro me laboravit? Dixit, et factus sum; sicut jumenta, et arbores, et cætera universa, sic suæ potentiae nutu, soloque jussionis arbitrio creavit. » Sed jam *obstructum est os loquentium iniqua* ²⁸. Nam homini dissimulare non licet quanta pro eo Dominus fecerit, qui, ut servum redimeret, *proprio Filio non pepercit* ²⁹. Porro in redemptione hominis laborem et dolorem invenit, quia famem, sitim, fatigationem, insidias, opprobria, flagella, coronam spineam, clavos et lanceam, ignominiam crucis et mortis angustiam pro nostra impietate et pro sua pietate, pro nostra necessitate et pro sua humilitate sustinuit. *Nonne ergo Deo subjecta erit anima mea* ³⁰? *nonne omnia ossa mea dicent : Domine, quis similis tibi* ³⁰, ut non cesset de cætero ab ore et corde meo gratiarum actio et vox laudis? Quomodo potuit sapientia Dei mecum misericordius agere, aut me ad ipsum diligendum dulcius et efficacius invitare? Præterea justorum animæ, quæ quantum ad prærogativam originis, non multum a cælestium spirituum dignitate degenerant, omnes ad inferos descendebant : decebatque, ut Deus quandoque memor suæ imaginis esset, atque, juxta suorum præconia prophetarum de animabus electis, jacturam casus angelici repararet. Sic in hac nostræ salutis dispensatione dilectio Christi nobis medullitus intimata est qui, cum in lege Moysi nobis dilectionem Dei et proximi dederit in mandatis, eandem in schola evangelicæ disciplinæ frequentius et fortius verbis, et tandem exhibitione operis inculcavit. *Majorem enim charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis* ³¹. Dedit itaque materiam diligendi se, qui in suis dilectionibus nos prævenit; nec aliud a nobis exigit, nisi ut ipsum diligamus ex corde. Sane inhumanius est et crudelius, qui misericordiam ejus non recolit, qui Dominum tam clementem ex affectu non diligit, qui se pro eo, si opus est, mortis periculo desiderabiliter non exponit. Christus autem mortuus et sepultus tertia die resurgens a mortuis, sicut discipulis vivendo prælixerat, eisdem postea frequenter apparuit, et cum ipsis loquens et comedens, ostensis vulneribus manuum, pedum ac lateris, a cordibus quorundam, qui adhuc hæsitabant in fide, ostensione vulnerum, vulnus dubitationis

amovit. Quadraginta itaque diebus cum eis visibiliter conversatus ³², eisdem comitantibus, venit in montem Oliveti; et videntibus illis, elevatus est, et ascendit ad Patrem; ubi cum esse in Patris dextera credimus, atque in communi resurrectione ipsum vivorum et mortuorum judicem exspectamus. Ut igitur Dominus noster Jesus Christus voluit et debuit ad horam mori, quia homo, potuit et debuit post mortem resurgere; ut qui hominem superaverat diabolus, ab homine superaretur et superatus confunderetur. Erubescant infideles et prævaricatores, qui inordinate in hæc prorumpunt deliramenta : Si Christus Deus fuit, quomodo potuit mori! si homo, quomodo resurgere? Fuit nempe Deus et homo : quia homo, debuit mori; quia Deus, potuit resurgere. B Utile quoque nobis fuit, quod sub iniquo iudice sponte mori dignabatur, valuit et voluit resurgendo mortem superare. Et sicut diabolus per suos ministros in Dominum suum manus ausu temerario injecit violentas, ita juste ac judicialiter dominium et tyrannidem, quam in hominem exercuerat, amisit in æternum; et hoc modo potentem, qui hominem vicerat, ab homine vincebatur, et qui in ligno superaverat, in ligno scilicet crucis, potenter et prudenter superatus fuit a Deo et homine Christo Jesu; ut quasi frater ab homine amaretur et quasi Deus timeretur. Cæterum, necessarium fuit ut ille idem, qui nos creavit, nos recrearet; et qui nos fecit, redimendo reflceret, ac perditos repararet, ne unum Deum tanquam Creatorem obligaremur adorare, et alium redemptorem venerari teneremur, et ita duobus dominis famulari. Et quod Filius, non Pater, non Spiritus sanctus, incarnaretur, necesse fuit et conveniens, quia Filio assimilari præsumpsit homo, scilicet Adam, aspirans et volens scire bonum et malum, ut Deus ³³. Videbatur igitur Filius esse in causa sicut sanctitas Abel invidiæ Cain, et sic mortis ipsius ³⁴. Dixit igitur filius noster, quasi Jonas, cum ait : *Ego sum qui peccavi, projicite me in mare* ³⁵; non sufficit exile sacrificium et holocaustum, ad tanti sceleris, quod patravrat homo, expiationem. *Ecce venio, ego ipse venio, quia in capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam* ³⁶; ecce adsum D immolandus.

Iterum, si tantum negotium, scilicet hominis redemptionis, angelo committeretur, non esset tutum; quia in Lucifero superbia angelum reddidit infamem et suspectum. Si homini, non foret similiter securum, cum primum hominem, scilicet Adam, inobedientia culpabilem merito condemnavit. Angelus insufficientis, homo deficiens : unus imbellis, alter imbecillus. Convenienter igitur procuratum est, ut homo hominem, adjutus numinis adminiculo, a diaboli faucibus liberaret, ne tam arduum, tam nobile commercium vacillaret, imo potius irrefragabilius finem

²⁵ Hebr. 9. ²⁶ Apoc. 5. ²⁷ Gen. 3. ²⁸ Exod. 35. ²⁹ Psal. 62. ³⁰ Rom. 8. ³¹ Psal. 61. ³² Psal. 34.
³³ Joan. 15. ³⁴ Act. 1. ³⁵ Gen. 2. ³⁶ Gen. 4. ³⁷ Jon. 1. ³⁸ Psal. 59. Hebr. 10.

prosperum sortiretur : et ordo angelicus, qui per lapsum Luciferi et suorum complicitum fuerat mutilatus, feliciter restauraretur. Magna igitur, et omni laude dignissima fuit mater et Virgo Maria beatissima, quæ tantum Dei et hominis mundo edidit mediatorem, et nostrum parere meruit Salvatorem; quæ inter omnes, quas mundus habuit, mulieres, nec primam, nec similem meruit, nec sequentem habere. Conceptit nempe sine pudore, peperit sine dolore, et hinc migravit sine corruptione, juxta verbum angeli, imo Dei per angelum, ut plena, non semiplena gratiæ esse probaretur³⁷; et Deus Filius ejus, antiquum quod pridem docuit mandatum, fideliter adimpleret, videlicet patrem et matrem honore prævenire; et ne caro Christi virginea, quæ de carne matris virginis assumpta fuerat, a tota discreparet. A prædictis igitur Christianæ fidei capi-

A tibus venerabile surgit in celsa culmina fundamentum. Hæc est catholicæ religionis scala, per quam homini datur ascendere ad æternæ patriæ claritatis. Si ergo habes in desiderio de tenebris prodire in lucem, et amplecti saluberrimam Christi legem, Christianæ conversationis primitias baptismali lavacro necesse est consecrari, quatenus deposita in aquis regenerationis peccati vetustate, in novam animæ innocentiam, et vitæ infantiam renascaris, ut illius gloriæ cœlestis particeps efficiaris, quam *auris non audivit, nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit*³⁸; tam copiosa, ut non possit annullari; magna, ut non possit comprehendendi; multa, ut non possit numerari; pretiosa, ut non possit æstimari; diuturna, ut non possit terminari, *quam repromisit Deus diligentibus se*³⁹; et sua sequentibus vestigia pedetentim. Vale, et vive, et vivat in te Christus.

³⁷ Luc. 1. ³⁸ I Cor. 2. ³⁹ Jac. 1.

LIBER

DE CONFESSIOE SACRAMENTALI.

Rogasti me, ut tibi aliquid de virtute confessionis recisioris stylo in schedulis, sicut soleo, exararem. Sic aquam postulat fons a rivo, magister a discipulo scientiam, contemplativus ab activo, ab archidiacono præsul, spiritalis a carnali, sanctus a peccatore, sapiens ab ignaro. Desiderium quidem hujus operis in me parturit affectuosa devotio. Sed, sicut propheta commemorat, *vires non habet parturiens*⁴⁰. Facio quidem quod possum, et si citra limites facultatis suspendatur affectus, votis tamen exuberans, et accumulata charitate voluntas meum suppleat imperfectum. Utar itaque vice cotis, quæ obtusa est, et tamen ferrum acuit. Et, ut verbo Sapientis minus sapiens utar, quod *sine fictione didici*⁴¹, vestræ sine invidia communico sanctitati. Incipio ergo, nihil de spiritu meo prophetans, sed ea quæ præsens tractatus exposcit, sanctorum Patrum auctoritate confirmans. Micas enim collegi, quæ ceciderunt de mensa dominorum meorum⁴²; et cum Ruth Moabitide, in agro Booz spicas coadunavi⁴³, quæ manus evaserunt messorum; si forte in earum excussione inveniatur mensura ephi⁴⁴; de qua in valle plorationis peregrinantes a Domino confitentibus sibi panem conficiant lacrymarum.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: *Vir in cuius cute varius apparuerit color veniet ad sacerdotem, et se ostendet illi*⁴⁵. Per quod intelligi datur, quod peccati confessio designati per lepram facienda est sacerdoti. Verbum enim Augustini⁴⁶ est: Nemo dicat sibi: Occulte confiteor et ago pœnitentiam

apud Deum. Si enim sufficiens est ista confessio, ergo sine causa datæ sunt claves Petro. Frustra etiam dictum est: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis*⁴⁷. Omnia sane in confessione lavantur⁴⁸; et sicut corde creditur ad justitiam, ita oris confessio fit ad salutem⁴⁹. Magna est confessionis virtus: quia, sicut beatus Ambrosius in libro *De paradiso* scribit: Confessio lavat animam, confessio aperit paradysum: hæc est secunda post naufragium tabula, baptismusque pœnitentiæ. Devota confessio est tanquam potio valida, scrutans corda et renes, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, et exhauriens de medullis animæ noxiales affectus. Sicut autem per ingratitude peccata redeunt, sic per confessionem opera mortua reviviscunt. Unde Augustinus in libro *De pœnitentiâ*⁵⁰: Pium est credere ut recepta Dei gratia, quæ in eo destruit mala priora, etiam remuneret bona, ut cum destruxerit quod suum non invenit, amet et diligit bonum, quod etiam in peccante plantavit. Apostolus ad Hebræos: *Jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis*⁵¹. Opera mortua sunt, quæ fecimus, dum in peccato eramus⁵². Hæc, teste Gregorio, sicut per peccatum irrita fiunt, sic per pœnitentiam redivivunt. Cætera ergo nostræ salutis remedia confessio antecedit, ut *præoccupemus faciem Domini in confessione*⁵³ sicut scriptum est: *Præcinite Domino in confessione*⁵⁴. In hujus rei auspiciis Judas, qui interpretatur *confitens*, sive *confessio*, in transitu maris Rubri, quodam dignitatis privilegio, populum

³⁹ IV Reg. 19. ⁴⁰ Sap. 7. ⁴¹ Matth. 15. ⁴² Ruth. 2. ⁴³ Ibid. ⁴⁴ Levit. 13. ⁴⁵ Homil. 49. ⁴⁶ Matth. 16. ⁴⁷ D. Bern. serm 2, *De resurrect.* ⁴⁸ Rom. 10. ⁴⁹ Cap. 14, dist. 3. ⁵⁰ Hebr. 6. ⁵¹ S. Chrys. ep 5, ad *Theod. laps.* dist. 3, cap. *Talis.* ⁵² Psal. 91. ⁵³ Psal. 146.

Israel antecessit⁵³. Hæc est secunda circumcisio, A quæ facta est in Galgala⁵⁴, quæ interpretatur *sanctificatio*. Confessio enim sanctificatio nostra est; sicque Psalmista commemorat: *In exitu Israel, etc. facta est Judæa sanctificatio ejus*⁵⁵. Tanta est efficacia confitendi, quod si peccator reatum suum confitendo aperit, Deus illud operit, se accusantem excusat, et peccatum suum agnoscenti ignoscit, testimonio Salomonis: *Qui abscondit scelera sua, non dirigitur; qui autem confessus fuerit misericordiam consequetur*⁵⁶. Ex occultatione quidem et oppressione peccati, nascitur quædam lapidea cordis obstinatio, sitque talibus in orationibus suis cælum æneum et terra ferrea, ut sint quasi montes Gelboe, super quos nec ros nec pluvia cadit⁵⁷, quorum malitia rorem misericordiae, fontem pietatis, et gratiæ B fluente siccavit. Iratus itaque Dominus dimittit eos post desideria sua, ut eant in adinventionibus suis⁵⁸, sibi que iram thesaurizent in die tremendi judicii⁵⁹. Est itcrum conscientia miseri quasi fovea ericii et leonæ, ibique sibi occurrunt demonia, ululæ et pilosi, dum apostata spiritus secum ad habitandum in ea septem spiritus nequiores se assumit⁶⁰. Infelix homo, quare te abscondis a facie Domini in similitudinem prævaricationis Adæ? Quare dissimulas mortiferum vulnus? ulcus prave conscientiae, quod nunc pallias, quandoque in multa tui confusione publice revelabitur, cum in conspectu omnium sanctorum ante tribunal tremendi Judicis stabis nudas; nihil enim occultum, quod ibi non reveletur. Tunc hi qui sua scelera suppresserunt, C *dicent montibus, Cadite super nos, et collibus, Operite nos*⁶¹. Manifesta enim erunt occulta cordium, et præ confusione et horrendo divinae majestatis aspectu vellent, si liceret, fugere, demergi etiam in voraginis tenebrosæ abyssum. Filius ergo plorationis æternæ, qui nunc Deum despicit consulentem, momentem et misericorditer arguentem, audiet indignantem, ulciscentem, judicantem terribiliter, et irremediabiliter condemnantem. Saluberrimum est confiteri Domino, *quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus*⁶². Propterea beatus Job dicit: *Non parcam ori meo, dimittam adversum me eloquium meum. Loquar in amaritudine animæ meæ: dicam Deo: Noli me condemnare*⁶³. Sciebat quod sicut Deus judex et ultor est culpas suas abscondentium, sic advocatus est contentium. Nec melius causam nostram justificare possumus, quam si accusando et puniendo nos partes judicis exsequamur. Si nos, inquit Apostolus, *dijudicaremus, non utique judicaremur*⁶⁴. Summum ergo salutis consilium est humiliari sub potenti manu Dei, et se miserabilem exhibere in oculis misericordiae ejus, nostram per omnia voluntatem illius subijcere volun-

tati. Nam et *vita in voluntate ejus*⁶⁵. Salubre est ergo confiteri, quia, teste Hieronymo⁶⁶: *Nemo sine confessione salvatur. Et notetur quod confessio sine pœnitentia alia est falsa, ut in Esau et Saul; alia desperata, ut in Cain et Juda. Salutifera in Petro et Magdalena. Quatuor vimirum solent confessionis gratiam impedire, pudor, timor, spes, desperatio. Qui autem sub istis quatuor lapidibus jacet, quadrivanus est in sepulcro. Nam a mortuo tanquam ab eo qui non est, perit confessio*⁶⁷. Veniat ergo Jesus misericors et clamet: *Lazare, veni foras*⁶⁸. Foras venit, qui per confessionem interiora cordis aperit. Si vero pudor prohibeat confiteri, recolat quomodo libri conscientiarum aperientur coram omnibus in die judicii cum revelaverit Dominus abscondita tenebrarum⁶⁹. Et sicut nunc nemo abscondit a calore ejus⁷⁰, ita tunc non erit, qui se abscondat a splendore illius. Non ergo pudeat dicere quod non puduit facere; sed utili erubescencia confundatur, ut in splendoribus sanctorum de humilitatis suæ merito glorietur. Contra timorem pœnitentiæ, quæ videtur importabilis, objicitur gehennæ memoria, timor ignis inextinguibilis, vermis non moriens, fetor mortificans, et dolor, cujus non est intermissio, sive finis. Non videatur ei gravior brevis curatio quam pœna supplicii gehennalis. *Horrendum est incidere in manus Dei viventis*⁷¹. Ideoque pœna temporalis transigat cum æterna, et sustineat patienter flagella tortoris. Si autem sperat de longitudine vitæ, et de Dei miseratione præsumit, attendat quam brevis et incerta sit vita ejus, quicumque in Spiritum sanctum peccat, et quantum in eo est, summi Judicis justitiam omnia judicantis evacuat. *Existimasti inique quod ero tui similis; arguam te, et statuam contra faciem tuam*⁷². Qui tales fiunt, non præsumant de Dei miseratione, quasi velit Deus eorum ignorare versutias, et sub quadam pia dissimulatione transire. Nam *propter hoc irritavit impius Deum: dixit enim in corde suo: Non requiret*⁷³. Sed certe *requiret Dominus, et retribuet abundanter*⁷⁴ his, *quorum non est memor amplius, et ipsi de manu sua repulsi sunt*⁷⁵. *Mentita est namque iniquitas sibi*⁷⁶, sed damnabit Veritas æternaliter quod mendacium temporaliter occultavit. Sicut scriptum est: *Inimici Domini mentiti sunt ei, et erit tempus eorum in sæcula*⁷⁷. Desperatio autem miserum hominem in omne desiderium perniciose præcipitat, ut contemnat tremenda judicia Dei; *peccator enim, cum venerit in profundum malorum, contemnit*⁷⁸. Huic opponimus, Domine Deus, *memoriam abundantiae suavitatis tue*⁷⁹, quam exhibuisti David homicidæ, adulteræ, proditori, Mariæ peccatrici, Petro neganti, Chananæ clamanti, latroni seditioso pendenti, ipsi etiam crucifixoribus tuis. *Sperent ergo*

⁵³ Hier. In Ep. ad Gal. ⁵⁴ Jos. 5. ⁵⁵ Psal. 115. ⁵⁶ Prov. 28. ⁵⁷ Il Reg. 1. ⁵⁸ Psal. 80. ⁵⁹ Rom. 2. ⁶⁰ Luc. 11. ⁶¹ Ose. 10. ⁶² Psal. 105. ⁶³ Job. 40. ⁶⁴ I Cor. 4. ⁶⁵ Psal. 29. ⁶⁶ In c. 10 *Eccle.*, et ep. ad Pammach et Ocean. ⁶⁷ Eccli. 17. ⁶⁸ Joan. 11. ⁶⁹ I Cor. 4. ⁷⁰ Psal. 18. ⁷¹ Hebr. 10. ⁷² Psal. 49. ⁷³ Psal. 9. ⁷⁴ Psal. 30. ⁷⁵ Psal. 87. ⁷⁶ Psal. 26. ⁷⁷ Psal. 80. ⁷⁸ Prov. 18. ⁷⁹ Psal. 144.

in te qui noverunt nomen tuum, quoniam non derelinquis quærentes te, Domine⁸⁰. Nullus, quæso, absorbeatur abundantiore tristitia, quandiu Christus ad indulgentiam se exponit, et de cruce ad amica-biles nos amplexus invitat.

Est confessio perfectorum qui jam tentationum pericula evaserunt, apud quos non est nisi gratiarum actio et vox laudis. Alia est pœnitentium confessio, quæ et Deum iratum placat, et placatum ad beneficia gratiæ uberioris invitat. Unde in Cantico Isaia: *Confitebor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi, conversus est furor tuus, et consolatus es me*⁸¹. Propter triplicem statum, iustorum, pœnitentium, reproborum, scripta erant in libro, qui Ezechieli⁸² datus est, carmen, lamentationes, et væ. Carmen laudantium, lamentationes confitentium, væ illorum qui pœnitentiam respuunt, quos exspectat damnationis æternæ supplicium. O stulti et tardi ad obtinendum misericordiam Dei! Non præcipitur vobis maria transfretare. *Regnum Dei intra vos est*⁸³, quibus prope est verbum in ore, verbum in corde⁸⁴, id est contritio cordis et oris confessio; quibus offertur terra viventium, et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Ad confitendum te Dominus exspectat, et jam præparationem cordis tui audivit auris sua. *Dixi, inquit Propheta, confitebor, et tu remisisti impietatem peccati mei*⁸⁵. Nec tuam solummodo confessionem, sed confitendi desiderium Deus miserando præcurrit: prodigum filium redeuntem videt pater a longe⁸⁶; atque festinantior est indulgere misero, quam miser indulgentiam postulare. Hieronymus ad Rusticum⁸⁷: David a Nathan propheta correptus respondit: *Peccavi*; statimque audire meruit: *Et Dominus peccatum abstulit a te*⁸⁸. Et idem: Unde scelus commiserunt in morte Nabuthæ, Achab et Jezabel⁸⁹. Conversione Achab pœna ejus differtur in posteros, et Jezabel impœnitens præsentis iudicio condemnatur⁹⁰. Confessionem ergo ne differas; nam nescis *quid ventura pariat dies*⁹¹. Nescis, si hac ipsa die mors repentina te rapiat, et non sit qui eripiat. Frequens est illud iudicium cœlestis iræ, ut qui non vult pœnitere quando potest, non possit, quando voluerit pœnitere. De his qui pœnitentiam differunt, donec suis desideriis satientur, scriptum est: *Væ prægnantibus et nutrientibus in illa die*⁹². Dic ergo iniquitates tuas, ut justificeris. Sicut enim testatur beatus Ambrosius⁹³: Confessio justificat, omnesque sordes, quas negligenter vita congescit, evacuat. Ei quoque non timeas confiteri, quem Deus tibi vice sua consiliarium delegavit, testimonio Job⁹⁴: *Qui timet pruinam, veniet super eum nix*. Erubescere temporaliter, ne æternaliter erubescas. Si modo confunderis, confusio hæc gloriam adducet. Pro confu-

sione enim hac et rubore, in terra tua duplicia possidebis. Cur timebis in die mala? Nonne melius est audire vocem consilii, quam illius sententiæ iudicialis exspectare tonitruum: *Ite, maledicti, in ignem æternum*⁹⁵? Sic autem confessio fiat, ut excurrat per singulas iniquitates, et singulis vulneribus de sacrificio cordis humiliati quasi unguentum ex adipe devotionis infundat. In sacrificio quidem singula intestina hostiæ abluuntur⁹⁶. Augustinus de pœnitentia⁹⁷: De universis et singulis pœnitentiam age. Deus septem dæmonia simul eiecit, simul sanavit surdum et mutum; legionem etiam simul eiecit ab alio, docens quod, etiamsi peccata sint mille, de omnibus tamen oportet pœnitere. *Lavabo*, inquit Propheta, *per singulas noctes lectum meum lacrymis meis*⁹⁸, id est per singulas iniquitates conscientiam meam. Lacrymæ laverunt apostasiam Petri. Et si velis per Novi et Veteris Testamenti⁹⁹ exempla discurrere, fructum et efficaciam earum non poterit humana ratio æstimare. Deducant igitur confitentes quasi torrentem lacrymas, tum angustiae, tum doloris.

Nam, si totus eorum sanguis et cerebrum, universæque ossium medullæ liquefactæ in aquas pœnitentiales currant et effluent, in diluvio tamen aquarum multarum ad Deum non approximabunt, nisi oculi tui, o bone Jesu, eorum videant et suppleant imperfectum. Illud autem spem pœnitentis exhilararet, quod lacrymæ peccatricis oculos, Christe, tuos ad lacrymas compulerunt. Confitenti igitur sint *lacrymæ panes die ac nocte*¹⁰⁰; comedat panem doloris, et hibataquam amaritudinis, si forte respiciat Deus, et in verbo magni prophetæ, aquæ Mara ligni appositione dulcescant. Omnes autem circumstantias peccatorum, is qui confitetur, aperiat: causam, locum, tempus, modum, et quidquid mensuram reatus exaggerat. Sic enim beatus Augustinus in libro *De pœnitentia* scribit¹, dicens: Pœnitens suorum criminum exprimat qualitatem, in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ, ut attendatur excellentia officii sui, turpitudine operis, si in sacro loco, si in die festivitatis vel orationi consecrata, aut jejunio, quanta tentatione impulsus sit². Sunt enim qui ultro se peccato offerunt, nec exspectans tentationem, sed præveniunt voluptatem, et omnia faciunt pro recuperanda vita animæ, quæ facerent pro vitanda corporis morte. Et, ut gratia evidentiae ponamus huius rei exemplum: qui fornicatur, non solum suam, sed illius animam perimit, quam in consensum et participium suæ iniquitatis allexit. Porro animæ terciæ homicida est, si rogatu ejus aliquis mediator illius turpitudinis intercessit. In tua luxuria vili et brevi æternum mul-

⁸⁰ Psal. 9. ⁸¹ Isa. 12. ⁸² Cap. 4. ⁸³ Luc. 17. ⁸⁴ Deut. 30. ⁸⁵ Psal. 51. ⁸⁶ Luc. 15. ⁸⁷ Epist. 46, c. 3. ⁸⁸ II Reg. 12. ⁸⁹ II Reg. 4. ⁹⁰ III Reg. 21. ⁹¹ Prov. 27. ⁹² Matth. 24. ⁹³ l. vi, in *Lucam*, et l. II *De pœnit.*, c. 6. ⁹⁴ Cap. 6. ⁹⁵ Matth. 25. ⁹⁶ Lev. 1. ⁹⁷ De V. et F. pœnitentia, c. 9, Dist. Vid. pœnit. c. *Sunt plures*. ⁹⁸ Psal. 51. ⁹⁹ Marc. 7, 16; Luc. 8, etc. ¹⁰⁰ Exod. 15. ¹ L. de V. et F. pœnitentiæ, c. 14. ² C. consid. D. 5. *De pœnit.*

tis procurasti supplicium, et eis in igne concupiscentiæ tuæ ignem perditionis inextinguibilem succendisti. Cum Dominus sub specie Babylonis dicat de anima peccatrice: *Quantum exaltavit se in deliciis suis, tantum date ei tormenta et luctum* ⁸. Tu qui pro tuo proprio et speciali peccato, tam gravia passurus es; quam graviora pro multorum peccatis expectas, quorum innocentiam argumentosa libidinis astutia subvertisti. Aliqui eorum forte jam decesserunt, et in inferno positi sunt, ubi mors depascit eos, ubi in fornace gehennalis incendii sulphurea infelices, more ferventium et liquecentium metallorum flamma inextinguibili cruciantur. Tu vero totius adhuc flamma concupiscentiæ carnalis ebulliens, contemnis terribilia Dei judicia, nectormenta illorum, nec imminem tibi diem tuæ damnationis attendis. Simplicem mulierulam, aut puerum, quod absit! horrenda enim et odibilis Deo abominatio est, blanda et seductoria pollicitatione corrupens in tui desiderii voluptate animam, pro qua Christus mortuus est, occidisti. Illud ad cumulum tuæ perditionis accedit, quod cum factus sis princeps Sodomorum et Gomorræ, immunditiæ tuæ discipuli post te sedebunt in cathedra pestilentiæ, serpetque pestis cancerosa in multos, ut veniat super te omnis sanguis eorum, quos corrupisti sanguine, opere vel exemplo. Sane ideo irremissibilis fuit culpa diaboli, et inventa est iniquitas ejus ad odium, quia in malitia, quam nullo suggerente commisit, fuit subversio et ruina multorum. Quis æstimare sufficit, quam execrabiliter damnabilis sit apud Deum et homines Herodiana crudelitas, quæ pueros occidit ⁹; atque malitia Pharaonis, qui submersit parvulos Hebræorum ¹⁰? Et illi quidem non animarum, sed corporum homicidæ fuerunt. Quanto igitur detestabilis est, eorum non dicam homicidium, sed parricidium, qui tot innocentum animas occiderunt? Procul dubio, quanto excellentior est anima corpore, tanto infeliciores Pharaone sunt proditores, et damnabiliores Herode. Putas quod dissimulando transeat, et non requirat Deus de manu tua, quod in concupiscentiis et in immunditiis tuis nobilissima ejus perit creatura? Nonne hoc est peccatum, quod lex Moysi damnat ad mortem ¹¹, lex imperialis gladio ultore persequitur ¹²? Deus etiam, qui solet peccatores misericorditer ad pœnitentiam expectare, quasi suæ bonitatis oblitus, in ultionem tanti criminis de cœlo pluit ignem sulphureum ¹³, ut fetorem peccati pœnæ fetor ostenderet, atque etiam cum supplicio temporali cruciatus æternæ damnationis inciperet. Turpe reputas, de tam turpi materia loqui: sed turpior est infernus. Si fœdus est sermo, fœdus est putrescere in peccato. Nunquid audebis facere, et ego illud dicere non audebo?

A Testis in cœlis Deus, etiam conscius in excelsis, quod zelo et sitio salutem animæ tuæ, et tota hæc exhortatio mea procedit ex medullis animæ et adipi caritatis. Sic ergo confessio fiat, ut etiam in tui accusationem peccati veniant quæcunque videntur illius accessio vel sequela. Vix equidem invenitur peccatum, quod aliud annexum non habeat. Colligatæ namque sibi sunt squamæ Behemoth ¹⁴; una uni conjungitur, et spiraculum vitæ non incedit per eas. Vides quod in homicidiis, perjuriis, proditiionibus et detractionibus, comessationibus, ebrietatibus, in verbis turpibus, pravisque consiliis, et in cunctis fere criminibus, nobiscum participio consensus innocentiam alienam trahimus in reatum. Tuam igitur conscientiam solerti revolvescrutinio, explora omnes angulos ejus, nihilque in ea remaneat indiscussum. Fode parietem, et abominationes conscientiæ monstruosas revelabit tibi familiare scrutinium. Venialia non negligas. *Qui enim minima contemnit, paulatim defluit, et ad majora prolabitur* ¹⁵. Quid autem adeo veniale est, quod non possit importare timorem, cum de verbis et cogitationibus otiosis oporteat reddere rationem ¹⁶? Vide ergo ne obruaris arena, ne levia te submergant. Nam et guttulæ aquæ, dum in sentinam navis paulatim et occulte influunt, navem quæ procellosos impetus maris antea fortiter sustinuerat, ex improviso submergunt. Cave igitur ne de radice colubri regulus, et de usu venialium lethifera consuetudo nascatur. C Teste siquidem Augustino ¹⁷, ex quodam contemptu peccatum committit in Spiritum sanctum, qui negligenter venialibus assuescunt. Propterea beatus Job omnia opera sua verebatur ¹⁸. Quis enim confessionis, aut pœnitentiæ beneficio seipsum justificare præsumat? Ipse Apostolus de se dicit: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum* ¹⁹. *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens* ²⁰. Ergo non propter meritum meum, sed propter nomen tuum propitiaberis peccato meo: multum est enim ²¹. Si enim non sunt condignæ passionibus hujus sæculi ad futuram gloriam obtinendam ²², quid erit de imperfectis, aut falsis potius pœnitentiis, quando terribilis et horrendus Judex ipsas justitias judicabit? Peccatum itaque tuum coram te sit semper ²³. D Cumque omnia bene feceris, dicas, quia es inutilis servus ²⁴; atque juxta sententiam Salomonis, de indulto et propitiato tibi peccato nunquam sis sine metu ²⁵. *Beatus homo qui semper est pavidus* ²⁶. Frequenter enim memoriæ peccata se offerunt, quæ scopi pœnitentiæ videbatur pœnitens abstersisse. Putant aliqui sibi sufficere quod aliquandiu a sua turpitudine destiterunt, atque de primitiis arreptæ continentiæ præsumentes, veteres excessus non recolunt, et quasi spatio temporis evanuerint culpæ,

⁸ Apoc. 18. ⁹ Matth. 2. ¹⁰ Exod. 1. ¹¹ Levit. 20. ¹² Item lex Julia. *De adult. de publ. indic.* ¹³ Gen. 19. ¹⁴ Job 41. ¹⁵ Eccli. 19. ¹⁶ Matth. 12. ¹⁷ *De ver. et fals. pœnit.*, c. 8. ¹⁸ Job 6. ¹⁹ 1 Cor. 4. ²⁰ Psal. 142. ²¹ Psal. 24. ²² Rom. 8. ²³ Psal. 50. ²⁴ Luc. 17. ²⁵ Eccli. 5. ²⁶ Prov. 28.

vel earum oblitus sit, aut dormiat Deus, putant de omnibus debitis brevi pœnitentiæ compendio transigisse.

Recole quid Job ad Dominum dicat : *Signasti quasi in sacculo peccata mea* ²². Et Dominus in Deuteronomio : *Nonne hæc condita sunt apud me, et signata in thesauris meis* ²³? Non sine dolore cordis acerbissimo et anxia cordis afflictione sanantur quæ longo usu inoluta et intimis animarum medullis infixæ sunt; nec horaria et levi contritione redimi possunt quibus mors æterna debetur.

Quis scit *utrum sit dignus amore an odio* ²⁴? Conscientia hominis est quasi later luteus, qui, dum plus abluitur, plus sordescit. Unde Dominus in Jeremia : *Si laveris te nitro, et multi, licaveris tibi herbam borith, polluta eris in sanguine tuo* ²⁵. Et beatus Job : *Si laverò me aquis nivis, tamen sordibus intinges me, et abominabuntur inde vestimenta mea* ²⁶. Quod si pœnitentiæ severitatem æqua lance libaveris cum tuorum excessuum quantitate, ad satisfaciendum tamen Deo, tota tua non sufficit longitudo. Regnum Dei acquiri potest, æstimari autem non potest; per dolores acquiritur, per violentiam rapitur ²⁷, per intrusionem sanctorum hæreditas obtinetur. Si ergo quæ tibi injuncta sunt, videantur gravia, gravioribus dignum te reputa. Omnis quidem disciplina in principio sui amarissima est, sed postea, testimonio Apostoli, pacatissimum fructum justitiæ facit ²⁸. Simulatoria itaque est, et falsa prorsus confessio, si ex cordis amaritudine non procedit. Nam Thamar, quæ *amaritudo* interpretatur, Judæ, id est *confidenti*, seu *confessionis*, conjugio copulatur : et juxta edictum legis nemo nisi cum lactucarum agrestium amaritudine paschalis agni carnibus communicare præsumit ²⁹. Recogita igitur annos tuos in amaritudine animæ tuæ, habeas præ oculis cordis tui passionem Christi, tuorum memoriam peccatorum, et expectationem districti judicii. Cogita ultimæ diei necessitatem, brevitatem vitæ, finem dubium, et terribilem arcum Domini, quem adversus peccatores tetendit et in eo paravit vasa mortis ³⁰, dans tibi significationem, ut fugias a facie arcus ³¹. Propterea de pœnitentiæ diuturnitate vel austeritate non murmures; nam cum pro sola criminum tuorum redemptione te totum debeas, e diverso, si ad angustias crucis Christi respexeris, totum corpus tuum, totam animam tuam ei debes. Animam enim suam posuit ad mortem pro te; si ab initio mundi usque in hunc diem sobrie, pie justaque vixisses, non posses gratiæ illius ad meritum respondere. Quidquid potest humana conditio, si ad passionem Domini comparetur, erit quasi aquæ guttula ad magnitudinem maris, scintilla ignis ad solem, et quasi nihil ad universitatem.

A Apostolus pondus tribulationis præsentis leve reputat, respiciens in remunerationem atque in æternam et inæstimabilem præmii quantitatem ³² : tribulatio enim præsens quasi guttatim influit; retributio vero quasi torrens voluptatis affluit, nunquamque perfluit. Si ergo gravis tibi videatur pœnitentia, cogita quod incomparabiliter gravior est gehenna. Exercearis in lacrymis, vigiliis, jejniis, disciplinis; nec tibi videatur absurdum, si propter abstinentiam aliquando caput doleat, quod sæpius ab ebrietate doluit; si rugiat venter, quem frequens ingluvies suffocavit. Peccati ergo sanies non solum abstergenda, sed abradenda est asperitate doloris. Tunc equidem cum beato Job testa saniem radis ³³, si districtiore pœnitentia sordidas delectationes abstergis. Quod enim non purgaveris in præsentis, in igne purgatorii purgaturus est Deus, sicut ipse per Joel dicit : *Purgabo*, inquit, *sanguinem, quem non purgaverunt* ³⁴. Isaias quoque : *Et purgabit filios Levi in spiritu judicii et spiritu ardoris* ³⁵. Christus autem *purgationem peccatorum faciens* ³⁶, non in judicio, sed in desiderio; non in ardore, sed in amore, tria nobis purgatoria misericorditer assignavit : cordis contritionem, oris confessionem, carnis afflictionem : hæc sunt cymbala bene sonantia, hæc sunt tres civitates refugii.

Ad contritionem pertinet timor Dei, et desiderium regni, pœnitentiæ humilitas, longanimitas patientiæ, et abjectio sui. *Cor contritum et humiliatum Deus non despiciet* ³⁷. Sic ergo cor dolor pœnitentiæ conterat, ut in *spiritu vehementi* conterat *naves Tharsis* ³⁸. Tharsis interpretatur *exploratio gaudii*. Mentis autem nostræ, naves sunt, quibus in hac sæculi voragine navigamus, explorans vias, quibus ad cœleste gaudiium provehamur. Et nos quidem filii Petri sumus, et ambulare super aquas præcipimur ³⁹, super hoc scilicet mare magnum et spatiosum; semper autem mergimur, nisi spiritus adjuvet infirmitatem nostram, ut possimus dicere cum Propheta : *Nisi quia Dominus erat in nobis, forsitan aqua absorbuisset nos* ⁴⁰. Propositum itaque pœnitentiæ perseverantia comitetur. Quid enim omnia prædicta proderunt pœnitenti, si ad vomitum revertatur? Verbum Sapientis est : *Unus ædificans, et unus destruens, quia est nisi labor* ⁴¹? Ita et *qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit mortuum, quid profuit ei lavatio* ⁴²? Verbum Augustini est ⁴³ : *Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum, sanatur tardius, si lugens et peccans veniam non meretur, nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata : nec valet de malis veniam poscere, et mala denuo iterare. Gregorius* ⁴⁴ : *Qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, se inaniter mundant, et nequiter inquinant; idcirco lacrymis*

²² Job. 14. ²³ Deut. 32. ²⁴ Eccl. 9. ²⁵ Jer. 2. ²⁶ Job. 9. ²⁷ Matth. 11. ²⁸ Hebr. 12. ²⁹ Exod. 12. ³⁰ Psal. 7. ³¹ Psal. 59. ³² II Cor. 4. ³³ Job. 2. ³⁴ Ivel. 3. ³⁵ Isa. 4. ³⁶ Hebr. 1. ³⁷ Psal. 50. ³⁸ Psal. 47. ³⁹ Matth. 14. ⁴⁰ Psal. 123. ⁴¹ Eccl. 34. ⁴² Ibid. ⁴³ C. Inanis, D. 5. De pœnit. ⁴⁴ Ibid. in Dialog. ⁴⁵ Part. III, Pastor. admon. 31.

se lavant, ut mundi ad sordes redeant. Item Gregorius : Lavamini, mundi estote; post lavacrum enim mundus esse negligit, quisquis post lacrymas, vitæ innocentiam non custodit. Nemo itaque de momentanea contritione, vel affluentia lacrymarum præsumat. Sunt enim plerique irreligiosi, aut potius iniquitatum abyso absorpti, lætantes cum male fecerint et exultantes in rebus pessimis, quos videmus timore pœnæ, aut peccatorum recordatione compungi usque ad lacrymas, mira etiam devotione liquescere in amorem Jesu, et ipsum totis medullis animæ, brachiis devotæ affectionis amplecti. Videmus etiam alios in exercitio pœnitentiæ, et inter multiplicia virtutum præsidia constitutos, ita ex toto arefcere, ut nec unam ab oculis suis possint lacrymam extorquere. Sciendum itaque quod gratia lacrymarum, quædam Dei visitatio est, quæ quandoque datur, ad excitationem torporis, quandoque ad consolationem laboris, quandoque ad gratiam retributionis. Prima enim quasi stimulus desidem pungens, secunda quasi baculus debilem sustinens, tertia quasi lectulus quietum suscipiens. Sicut enim Deus nunc verbo, nunc exemplo, nunc etiam flagello torpide aut tepide viventes ad salutem provocat : sic eosdem per inspirationem occultam compunctione aut terrore ad statum vitæ melioris invitat, ut sic hæc divinæ gratiæ oblatio reprobis ad iudicium ; his autem, qui electi sunt, ad profectum. Nec solum lacrymæ, sed etiam virtutes, ut sapientia, eloquentia, et multa hujusmodi, quæ de thesauro cœlestis misericordiæ producentur, multis per abusionem, aut elationem convertuntur in malum. Dona siquidem Dei, tam bonis, quam malis sunt quandoque communia. Nam et Saul inter prophetas ⁴⁶, et inter apostolos numeratus est Judas ⁴⁷, propter quod et Salvator in Evangelio dicit : *Multi mihi dicent in illa die : Nonne in nomine tuo, Domine, demonia ejicimus ? et in nomine tuo signa multa fecimus ? et tunc confitebor illis, quia non novi vos : discedite a me operarii iniquitatis* ⁴⁸.

Pœnitentia Cain ⁴⁹, fletus Esau ⁵⁰, seu confessio Judæ plangentis se tradidisse sanguinem justum ⁵¹, eis cesserunt in iudicium et tormentum. Sæpe filii Israel in eremo correpti a Moysi ⁵², flevissent coram Domino, quibus illa pœnitentia nihil profuit, ad pristinas concupiscentias denuo resolutis. Sed et in terram promissionis ingressi cum loqueretur eis angelus in loco, qui propter hoc postea vocatus est locus fletuum, levaverunt vocem; et flevissent, et tamen paulo post facere malum coram Domino addiderunt ⁵³. In electis autem compunctio est ad consolationem, quibus omnia cooperantur in bonum ⁵⁴. Hæc enim in melius promoventur, dum ex ipsa dulcedine, qua fruuntur, ad exercitia spirituales fortius se accingunt. Qui dum dura et aspera

A gaudent sustinere pro Christo, proficiunt in illud compunctionis excellentius genus, quod infirmos sanat, debiles roborat, consolationem et quietem indulget. Quam experiebat Propheta, cum diceret : *Memor sui Dei, et delectatus sum* ⁵⁵. Et : *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te* ⁵⁶. Nemo igitur secundum primum visitationis genus sanctitatem in se mentitur, cum illam reprobis sciamus frequenter accidere. Sed nec de secundo genere visitationis præsumat; illa enim non sanctificat, sed ad sanctificandum præparat; et evenit quandoque tentatis, ne corruant: plerumque tentandis, ut levius ferant. Si quis autem secundo visitationis generi assuescat, facile proficiet ad tertium genus, quod jam non solum excitat aut confortat, sed uberiore gratia victorem remunerat. Si ergo senseris in te gratiam compunctionis et affluentiam lacrymarum, non tamen ideo te statim arbitreris Domino reconciliatum. Nec opinetur servus se esse filium, licet quandoque pascatur pane filiorum. Nam de talibus scriptum est : *Inimici Domini mentiti sunt ei, et erit tempus eorum in sæcula. Et cibavit eos ex adipe frumenti, et de petra melle saturavit eos* ⁵⁷.

Nota in his verbis, et alios esse Domini inimicos, et tamen ex adipe frumenti, et melle spiritali a Domino satiatos. Quia tales patientia Dei ad pœnitentiam sustinet et exspectat, credunt se indulgentiam obtinuisse divinam, et totum suarum lacrymarum meritis ascribentes, dicunt cum uxore Manue : *Si Dominus voluisset nos occidere, non viique de manu nostra sacrificium suscepisset* ⁵⁸.

De talibus etiam credo scripsisse Apostolum : *Dedit, inquit, illis Dominus spiritum compunctionis : oculos, ut non videant, et aures, ut non audiant* ⁵⁹. Nonne ista compunctio eorum excæcat oculos, et aures cordis obturat, qui credentes se aliquid esse, cum nihil sint, abominabiles criminum maculas sine fructibus pœnitentiæ paucis lacrymis æstimant abluisse? Vera siquidem pœnitentia non in lacrymis momentaneis, aut horaria compunctione consistit. Nulla etiam affectio pia meritoria est ad salutem, nisi ex Christi dilectione procedat. Sæpe in tragædiis et aliis carminibus poetarum, in jocularum cantilenis describitur aliquis vir prudens, decorus, fortis, amabilis et per omnia gratissus. Recitantur etiam pressuræ vel injuriæ eidem crudeliter irrogatæ, sicut de Arturo et Gangano et Tristanno, fabulosa quædam referunt histriones, quorum auditu concutiuntur ad compassionem audientium corda, et usque ad lacrymas compunguntur. Qui ergo de fabulæ recitatione ad misericordiam commoveris, si de Domino aliquid pium legi audias, quod extorqueat tibi lacrymas, nunquid propter hoc de Dei dilectione potes dictare

⁴⁶ III Reg. 10. ⁴⁷ Matth. 10. ⁴⁸ Ibid. 7. ⁴⁹ Gen. 4. ⁵⁰ Gen. 27. ⁵¹ Matth. 27. ⁵² Num. 11. ⁵³ Jud. 2. ⁵⁴ Rom. 8. ⁵⁵ Psal. 76. ⁵⁶ Psal. 30. ⁵⁷ Psal. 80. ⁵⁸ Jud. 13. ⁵⁹ Rom. 11.

sententiam? Qui compateris Deo, compateris et Arturo. Ideoque utrasque lacrymas pariter perdis, si non diligis Deum, si de fontibus Salvatoris, spe scilicet fide et charitate, devotionis et pœnitentiæ lacrymas non effundis. Sane mirabili Deus artificio misericordiæ salutem nostram operatur ineffabiliter. Ipse sapientia illuminans, ipse justitia terrens, ipse charitas blande invitans, velut si aliquem melle, dulcedinis inexpertum, velles ad appetitum mellis allicere, et ideo ejus ori mellis guttulam instillares. Ita Salvator carnalibus immersos illecebris, quos nec prædicatio, nec districti Judicis timor convertit ab iniquitatibus suis, quodam rore misericordiæ, quodam gustu suæ dulcedinis ad salutem vocat, donec ei jugum suavissimum suæ servitutis imponat. Licet enim, post illius suavitatis experientiam, homo ille ad vanitates sæculi revertatur, cooperante tamen gratia Dei, ille in se reversus in seipso confunditur, semetipsum odio habet, quia oblata sibi Dei gratia toties est abusus. Hinc de arctiore cogitat vita, motus refrenat illicitos, et affectat sibi legem tantæ necessitatis imponere, ut cum habeat velle in peccando, non habeat tamen posse; in talibus eorum sanctitas fructus est lacrymarum. Ad hoc siquidem datæ sunt, et hoc per illas operatur Altissimus. Si ergo per eas impletum est propter quod datæ sunt ut quid necessariæ de cætero sobrie et pie et juste viventibus erunt? Vides profecto quam gratum Deo sit sacrificium lacrymarum, et pro omnibus delictis sufficiens holocaustum. Sed quibus? Conitentibus, pœnitentibus, non revertentibus ad vomitum,⁵⁸ sed in spiritu humilitatis, et in animo contrito fugientibus ad pia viscera Jesu, et continuantibus dignos pœnitentiæ fructus. Sic in vigiliis, jejuniis, disciplinis, mortificatio carnis assumpta in omnibus membris cum lacrymarum profusione se offerat, ut holocaustum cordis devotissimorum affectuum suavitate pinguescens coram summo sacerdote de ara spiritus interioris odorem suavitatis effundat. Expedit eis qui convertuntur ad cor ut bestiales sensuum motus districtiore censura cohibeant, quatenus tota sensualitas ad arbitrium spiritus in Christi obsequium captivetur. *Non enim vir propter mulierem, sed mulier propter virum facta est*⁵⁹, caro scilicet ut spiritui ancilletur. *Quæ utilitas si bene offers et male dividis*⁶⁰, dicens ei anathema, qui dicit: Peccasti, quiesce, *vade et noli amplius peccare, ne deterius tibi contingat?*⁶¹ In initiis igitur, abstinentiæ nodis alliganda est caro, ut ita sine difficultate ipsam cum vitiiis et concupiscentiis crucifigas. Christus equidem prius ligatus est, postea crucifixus. *Et vos hoc sentite in vobis quod et in Christo Jesu*⁶², ut cum Josue⁶³ quinque reges, id est quinque sensus, patibulo pœnitentiæ affligatis. Caro

siquidem Dalila nostra est; domesticus hostis noster; hunc occidere nobis non licet, imo circumferre et alere nos oportet. Sic autem affligatur, ut serviat; sic tendatur chorda, ne rumpatur. Sic etiam pascatur jumentum, ut labori sufficiat. Nam et in sacrificio avium, non abscinduntur ascellæ turtoris, sed franguntur⁶⁴. Certa vero moderatione dispenses ea quæ circa miserias carnis exigentia naturalis exposcit, et ad custodiam cordis tota studii vigilantia transferatur. Verbum Salomonis est: *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso via procedit*⁶⁵. Non enim satis est ad salutem, extraordinarios reprimere motus carnis, quos a nostræ originis corruptione contraximus, nisi profectus animæ summa diligentia procuremus. Quid enim prodest, si extra aut circa vineam stirpes spinarum veterinosas explantes, nec spinas, aut tribulos interius eradicis? Non decet etiam de partu ancillæ esse sollicitum, et in domina non dolere sterilitatis opprobrium. Non expedit ut terram corporis pœnitentialiter excolas, si de anima plantaria superbæ, cupiditatis et invidiæ non evellas.

Nec etiam multum interest, si, domita carne, peccatum obtineat mentis arcem, ut qui foris victus apparet, partem sui perdidit meliorem. Scriptum est: *Foris pugna, intus timores*⁶⁶. Res plena discriminis est, si sic extra civitatem committimus bellum, ut nihilominus in civitate patiamur excidium. Non sunt forsitan pedes tui veloces ad effundendum sanguinem, sed currunt affectus tui ad acquiescendum carni et sanguini, quæ non possident regnum Dei. Testatur autem Pius papa⁶⁷ religionis opera homini non prodesse, nisi mens in Dei timore a prava cogitatione jejundet. In primis itaque *Deum time, et mandata observa*⁶⁸, ut, sicut Apostolus dicit cum timore et tremore tuæ salutis negotium opereris⁶⁹. *Initium siquidem sapientiæ timor Domini*⁷⁰. Verbumque Isaïæ est: *A timore tuo, Domine, concepimus, et spiritum salutis peperimus*⁷¹. Expedit sane his qui convertuntur ad cor, ut in timore iudiciorum Dei turbam irruentium cogitationum districte cohibeant, ne transeant in affectum cordis. Sit autem homo exterior, tanquam mortuus a corde, ut in sanctarum meditationum serenitatem libere liceat interiori homini respirare. Sunt equidem vagæ cogitationes, in quibus non grande periculum est, dummodo habeas Dominum in conspectu tuo, et sit anima tua in manibus tuis semper⁷². Sunt et cogitationes de cibo, de indumento, de potu et consimilibus, quas exigentia corporalis exposcit, et hæc nostræ carni familiarius adhærent: nobiscum enim coaluerunt a prima origine, ut quasi nostra primogenita censeantur. Si ergo hæc cogitationes, aut alii primi motus, quos lex peccati scribit in carne,

⁵⁸ Prov. 26; II Petr. 2. ⁵⁹ I Cor. 11. ⁶⁰ Gen. 4 *juzt.* LXX. ⁶¹ Joan. 5 et 8. ⁶² Philipp. 2. ⁶³ Cap. 10. ⁶⁴ Levit. 1. ⁶⁵ Prov. 4. ⁶⁶ II Cor. 7. ⁶⁷ Psal. 118. ⁶⁸ Epist. 12, c. *Nihil prodest.* dist. 5 De pœnit. ⁶⁹ Eccl. 12. ⁷⁰ Philipp. 2. ⁷¹ Psal. 110. ⁷² Isai. 26. ⁷³ Psal. 118.

cœperint ascendere, et contaminare conscientiæ tuæ lectum, dicas cum B. Jacob: *Ruben primogenitus meus, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui*⁷²; et sic in spiritu fortitudinis allidantur ad petram parvuli B. bylonis⁷³. Tertium cogitationis genus damnable est, quod de luxuriæ, aut superbiæ, aut invidiæ, vel alterius detestandæ iniquitatis sterquilinio latenter obrepat; cuius fetorem, quam cito exhalare persenseris, averte animum, cogita terribilem in suis iudiciis Deum, curre ad lacrymas et genitus, illamque cogitationem de longe auctoritate imperiosa cohibeas. Mors in illa est, ilco ipsam nulla occasione tibi approximare permittas. Quod si tui dominata non fuerit, tunc immaculatus eris⁷⁴, *eritque sub te appetitus tuus et tu dominaberis illi*⁷⁵. Si vero aliqua cogitatio virulenta, vel in modico tuos sensus infecit, et vulneratus es a serpente, curre ad serpentem æneum; Christum invoca, cui omnis cogitatio confitetur. In corde contrito et humili poteris cogitationem tuam mirabili artificio humilitatis auferre ab oculis ejus, ut eam non videat, qui omnia videt. *Auferte, inquit, malum cogitationum vestrarum ab oculis meis*⁷⁶. O quam mirabiles et terribiles oculi, quos neque cogitatio parva prætervolat! Deus enim, sicut videt actus, ita hominum contemplatur affectus; nec opus est ut quis ei testimonium perhibeat de homine. Ipse tamen nullum post humilem confessionem, videt peccatum, quoniam *charitas operit multitudinem peccatorum*⁷⁷. Super omnia studeas ante misericordes oculos Dei humilis et miserabilis apparere; præ cunctis virtutibus humilitas Deo familiariter et confidenter assistit. Hæc Deo cognata est et amica, hæc sola virtutum se esse ignorat, ipsa de suo contemptu sit honorabilior, et in sui abiectione alias virtutes exigens, dum ex eo proficit quæ officit, omnium dispendia recompensat. Humiliare ergo, nec filio Patris tui sit dedecori hu-

milias, quæ non dedecuit Filium Dei. Descendit Naaman de curru superbiæ in Jordanem⁷⁷, qui interpretatur *descensus*, sive humilitas, et a lepra mundatur. Descende et tu, atque humiliare, si vis a peccato mundari. Propterea Psalmista dicit: *Memor ero tui de terra Jordanis, et Hermonim a monte modico*⁷⁸. Mons quidem modicus est superbia hujus vitæ, tam brevis, tam misere, tam incertæ. Et unde superbiæ terra et cinis, vermis fetens, reptans in palude ranunculus, cadaver putridum, lutum vermibus scatens, et vile morticinium? Leva manus tuas in superbias nostras Deus et confinge cornua peccatorum⁷⁹. Humilietur in pulvere anima nostra, ut cum lamentatore propheta ponamus *in pulvere os nostrum, si forte sit spes*⁸⁰, si forte convertatur et ignoscat Deus, atque secundum multitudinem iræ suæ non querat⁸⁰. *Horrendum quippe est incidere in manus Dei viventis*⁸¹. *Ignis enim succensus est in furore ejus et ardebit usque ad inferni novissima*⁸². *Domine, ne in furore tuo arguas me*⁸³, sed sustine, ut me ipsum arguam confitendo. Et quæ tibi gloria, Deus, si creaturam tuæ conformem imagini et caractere tuæ fidei consignatam perpetua excommunicatione præcidas a communione sanctorum, ut eam æternæ mortis abyssus absorbeat, et super eam urgeat os suum puteus infernalis? *Quæ utilitas in sanguine meo, Deus, si descendero in corruptionem*⁸⁴? *Quis ex vobis poterit stare cum igne devorante? aut quis stabit cum ardoribus sempiternis*⁸⁵? Vincat, quæso, Domine, misericordia tua miseras meas, et meas iniquitates benignitas tua. Suscite in me veræ contritionis et confessionis affectus, et ne torquear gehennalis ignis incendio, ignem in me tuæ dilectionis accendas. Quod nobis concedat, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

⁷² Gen. 49. ⁷³ Psal. 136. ⁷⁴ Psal. 18. ⁷⁵ Gen. 4. ⁷⁶ Isa. 1. ⁷⁷ I Petr. 4. ⁷⁸ IV Reg. 5. ⁷⁹ Psal. 41. ⁸⁰ Psal. 74. ⁸¹ Thren. 3. ⁸² Psal. 10. H. ⁸³ Hebr. 10. ⁸⁴ Deut. 32. ⁸⁵ Psal. 6. ⁸⁶ Psal. 29. ⁸⁷ Isa. 55.

DE PŒNITENTIA VEL SATISFACTIONE

A SACERDOTE INJUNGENDA.

Venerabili Patri et amico in Christo domino W., Dei gratia abbati, N. PETRUS Blesensis salutem, et de pœnitendis pœnitere.

Nimia tui rigoris austeritas, quam exerces in tuorum confessionibus fratrum, sicut dicitur ex eorum querela communi, enormium generat materiam scandalorum. Susceptos enim ad pœnitentiale remedium, post confessionem, publice dehonestas. Nam, licet infirmitates eorum verbo non publices, quadam tamen superciliosa et notabili despectione

D opinionem eorum apud alios sinistra suspicione contaminas. Novisti quam gravi animæ adversione plectatur transgressio sacerdotis peccata sibi confitentium revelantis. Nec multum interest utrum voce vel signo, vel quodam vultuoso contemptu, aut alias nimia severitate satisfactionis secreta conscientie alienæ vulgentur. Tales equidem canonica censura deponit, ac depositos perpetuæ et ignominiosæ peregrinationi addicit. Sicut scribit B. Gregorius⁸⁶: *Ars est artium regimen animarum. Spi-*

⁸⁶ Cap. Qui vult, c. Sacerdos de pœnit. d. 8.